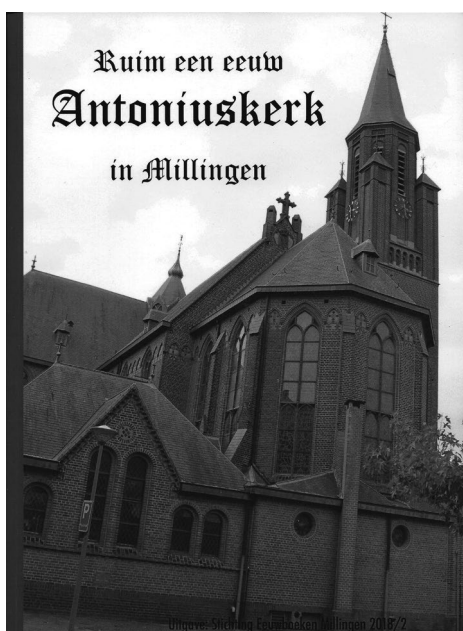

Boekrecensies

Ruim een eeuw Antoniuskerk in Millingen

Willem Spann e.a.

Ruim honderd jaar nadat de huidige Millingse kerk is gebouwd, is er eindelijk een boek verschenen waarin we wat meer te weten komen over haar ontwerper, de uit Deventer afkomstige architect Wolter te Riele, en de belangrijke rol die de toenmalige pastoor Martinus Graat bij de totstandkoming van het gebouw heeft gespeeld. Daarnaast geeft het boek ons met o.m. bijdragen over zangkoren, kosteren en vrijwilligersgroepen een inzicht in het huidige kerkelijk leven van de ook in Millingen door ontkerkelijking klein geworden katholieke gemeenschap.

De bijdrage van de bekende cultuurhistoricus en publicist Thomas H. von der Dunk over architect Te Riele is met

46 pagina's erg groot uitgevallen. We zijn in het artikel al een heel eind gevorderd als we na uitleg over ander werk van de architect, wat meer voorgeschiedt krijgen over het ontwerp van de Millingse kerk. De auteur zal gedacht hebben dat een juiste beschouwing daarvan niet goed mogelijk is, zonder vergelijking met andere werken van de productieve kerkenbouwer. Von der Dunk spreekt zich in zijn bijdrage niet uit over het kwaliteitsniveau van het Millingse ontwerp in vergelijking met ander werk van de architect, waarmee onduidelijk blijft of ons kerkgebouw al dan niet behoort tot de betere ontwerpen van de architect. In een hoofdstuk over de kerktorens van Te Riele wijdt hij wel enkele alinea's aan de 'imposante' toren van onze kerk, die na de verwoesting in de Tweede Wereldoorlog in sobere vorm werd herbouwd.

In een bijdrage over 'bouwpastoor' Martinus Graat wordt door de auteur Wil Oteman o.m. uitvoerig bericht over de bouw van de kerk en andere bouwwerken die door deze pastoor tijdens zijn twintigjarige Millingse pastoraat tot stand zijn gekomen. Het fraai geïllustreerde boek is zeker een verrijking van de Millingse kerkgeschiedenis en, meer nog dan voorheen het geval was, zullen plaatsgenoten trots kunnen zijn op hun 'kathedraal van het laag'.

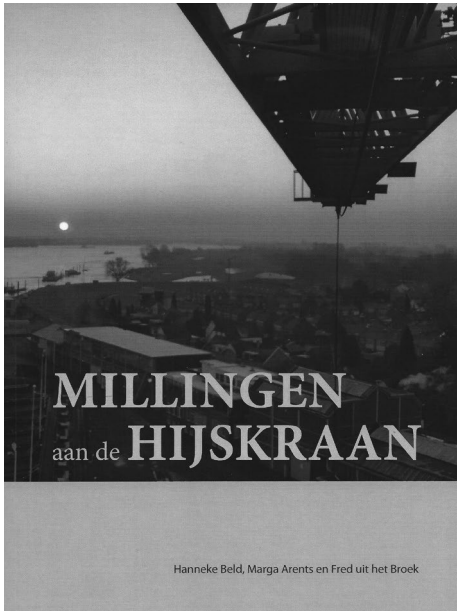
Samensteller en eindredacteur van het boek, pater Willem Spann OSFS, verdient lof voor zijn doorzettingsvermogen om de uitgave gerealiseerd te krijgen.

Willem Spann (eindredactie) e.a., Ruim een eeuw Antoniuskerk in Millingen. Uitgave Stichting Eeuwboeken Millingen aan de Rijn, februari 2019.

ISBN: 978-94-6323-348-4, 312 pagina's. Verkoopprijs € 20,--.

Millingen aan de hijskraan

Hanneke de Beld, Marga Arents en Fred uit het Broek

Zelden zal ik zó lang achtereen geboeid in een boek hebben zitten bladeren en lezen als bij deze fraaie uitgave van de beneden genoemde stichtingen. Voor een deel is dat ongetwijfeld te danken aan de verrassend afwisselende opbouw ervan. Een schot in de roos is al de eerste tekstpagina, die tegelijk veel belooft maar tevens veel nog in het ongewisse laat. Achteraf neem ik aan dat het een gedeelte is uit de tekst van het theaterstuk *Een eeuw Bodewes*, waarover we in het slothoofdstuk in woord en beeld worden geïnformeerd. (Ik vond daar ook een samenvattend filmpje van terug op de webpagina van de Stichting Vleugelhoer, die in het boek wel vermeld, maar niet voorgesteld wordt.)

Naast het vele dat in de afgelopen jaren al over 'Bodewes' is verschenen, met name in het *Millings Jaarboek*, bieden het eerste en de laatste hoofdstukken nogmaals een overvloed aan documentatiemateriaal over de bewogen geschiedenis van deze ooit belangrijkste werkgelegenheid in ons dorp. Alleen al daarom is dit boek een welkome aanwinst en mogen we het bestuur van het Jaarboek ermee feliciteren.

Maar er is veel, veel meer. Het leeuwendeel van de uitgave is een schitterend voorbeeld van wat tegenwoordig 'oral history' heet: uit de mond van mensen die het meemaakten opgetekende geschiedenis, met eensdeels de gevaren die dat in zich bergt (terecht zegt de voorzitter van het Jaarboek in zijn voorwoord: het "hoeft niet de waarheid te zijn. Het is zoals mensen hun werk hebben ervaren en onthouden"), maar anderdeels het grote goed van de directe band met de ervaringswereld van de mensen van toen, nog maar zo kort geleden.

Omdat dit belangrijke boek wellicht nog eens een vervolg zou kunnen krijgen, wat ik het van harte toewens, geef ik hierna enkele kritische noten, die ik oprecht opbouwend bedoel.

Het zou goed zijn geweest, als de auteurs, net als de stichting die zij kennelijk vertegenwoordigen, nader aan de lezers waren voorgesteld. Weten die lezers trouwens wat een “inlener” (blz. 97) is? En het “implementeren” (blz. 43) van automatiseringssystemen? Enkele typisch Millingse zaken zijn een beetje de fout in gegaan: er is in de Millingse kerk maar één, heel erg afgesloten en in de sacristie verstopte dovenbiechtstoel (blz. 32 en 196) en een *knaok* (blz. 139) is geen knie, maar een hand of willekeurig ander lichaamsdeel, meestal gebruikt in het meervoud *knäök* (uitgesproken als in *freule*)

Verder is het nog goed te weten, dat het rampschip van Jacob van Lier de *Odilo* heette (blz. 14), dat in het fotobijschrift van blz. 40 de vader met de hoed en zijn zoon toch wel dezelfde achternaam zullen hebben gehad en dat de bijschriften op blz. 110 omgewisseld dienen te worden.

Op blz. 17 meende ik in eerste instantie een tikfout te moeten zien in bankboten, maar men heeft mij ervan weten te overtuigen, dat dit (in Van Dale niet voorkomende) woord wel degelijk bestaat en duidt op de bij Bodewes veelvuldig gebouwde ‘slepertjes’. Wéér wat geleerd!

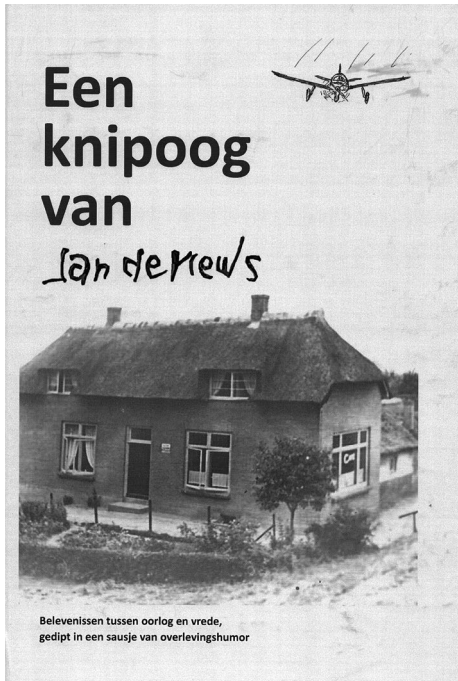
Jammer vind ik het tenslotte dat de producent, het BoekenGilde, bekend van o.a. de laatste uitgaven van het *Millings Jaarboek*, gekozen heeft voor een zó stijve manier van binden, dat mijn exemplaar, ook na herhaalde en grondige lezing, nog steeds niet lekker losjes opengeslagen op mijn bureau wil blijven liggen. Waardoor de plattegrond van de werf (blz. 34-35) ten dele een raadsel blijft.....

Uitgave: Stichting Millings Jaarboek in samenwerking met Stichting Vleugelmoer, 2019. Productie: BoekenGilde. ISBN/AEN: 978-90-75872-22-4. Prijs: € 17,50.

WILLEM SPANN

Een knipoog van Jan de Mews

Jan Meeuwissen

Dit eerste boek van Jan Meeuwissen, Jan de Mews voor Millingenaren, kwam begin 2019 uit. Een ego-document waarin Jan zijn jonge jaren beschrijft. Het begint in de jaren 1940 als Jan een jaar of vier is en het eindigt met zijn dienstdienst in de periode 1955 tot en met 1958. In honderd kleine hoofdstukken verteld Jan zijn herinneringen over het café van zijn vader, het vee en het wild, de dijk waaraan het café lag, het water, de polder en de kermis. Verder vertelt hij natuurlijk over de Tweede Wereldoorlog en de evacuatie, de schooltijd in Nijmegen en het boek eindigt met zijn dienstdienst.

Maar het boek gaat vooral over de avonturen die Jan beleefd heeft en het kattenkwaad dat vaak het begin van

het avontuur is. Daarbij een sfeertekening van Millingen in die tijd. En een stukje geschiedenis zoals het gecrashte vliegtuig in 1944.

Honderd zestig pagina's in een harde kaft met een mooie foto van het café van De Mews aan de dijk. De illustraties heeft Jan zelf gemaakt. Een boek in het Nederlands met af en toe Millings woord. En natuurlijk het militaire jargon.

Een boek dat ik met plezier gelezen heb omdat het een mooi beeld geeft van het leven aan de dijk en op het platteland in de veertiger en vijftiger jaren van de vorige eeuw. Een beeld dat vooral voor de ouderen onder ons heel herkenbaar is.

De verhalen over Jan's dienstdienst zijn voor mij ook herkenbaar maar voor diegene die niet in dienst gezeten hebben zal dit geen herkenning oproepen.

Jan's boek is in eigen beheer uitgegeven. Wilt u in bezit komen van een exemplaar neem dan contact met Jan op via janmeeuwissen@hotmail.com.

TON VAN RAAIJ